Aan het College van B&W gemeente Rheden

i.a.a. G. Starink, M. Loeven, S. van Ommen, G. Hofstede, R. ter Hoeven, P. Hofman

15 april 2025

Geacht College,

De Adviesraad Sociaal Domein wordt intensief betrokken bij het meedenken over de uitdagingen die de slechte financiële gemeentelijke perspectieven met zich meebrengen. Dat stellen wij zeer op prijs. Het maakt ook dat wij onze rol op twee verschillende manieren invullen: informeel als onderdeel van de 'coalition of the willing' in Rheden en formeel als de Adviesraad Sociaal Domein die we volgens de verordening zijn.

Die laatste rol betekent dat wij formeel zullen adviseren op de voorstellen die volgende maand aan de gemeenteraad worden gedaan. De eerste rol betekent dat we heel graag handreikingen meegeven voor het proces dat tot deze voorstellen leidt.

Deze brief is bedoeld als handreiking voor het proces. Er staat immers op 23 april nog een belangrijke bijeenkomst op het programma waarvan de input, naar wij verwachten, van groot belang wordt voor de voorstellen waar de raad over moet gaan besluiten. Ook wij, als adviesraad, zullen die input meenemen in ons uiteindelijke advies.

Maar voorafgaand aan de laatste bijeenkomst op 23 april willen we onze zienswijze wel alvast meegeven op onderstaande punten

- **Onze reflectie op de aanleiding en de risico's van de bezuinigingen**

Haags beleid brengt gemeenten in grote problemen. En dan is het ook nog zo dat hetzelfde Haagse beleid deze problemen onevenredig over de gemeenten verdeelt. Ook wij als Adviesraad Sociaal Domein (hierna 'de adviesraad') zien en begrijpen de oneerlijke situatie waar onze gemeente nu mee geconfronteerd wordt.

Het is niet aan ons om te oordelen over de noodzaak en omvang van de voorgenomen bezuinigingen in het sociaal domein van Rheden, en ook niet over de individuele toedeling daarvan. Maar het is wel aan ons om te blijven wijzen op de slag die hiermee wordt toegebracht aan het netwerk van vrijwilligersorganisaties. Deze vormen hét fundament van het Rhedens Model, de basis van het Rhedens sociaal beleid. Een basis die in mei 2024 nogmaals omarmd werd in het Koersdocument Sociaal Domein. Is dit Rhedens Model na deze bezuinigingen nog een houdbaar en geloofwaardig uitgangspunt van beleid?

- **Onze reflectie op de eerste vertaling van de bezuinigingen**

We waren blij te horen dat het te bezuinigen bedrag op de subsidies aan vrijwilligersorganisaties in tweede instantie te beperkt werd, hoewel het nog steeds heel ingrijpend is. Maar we vinden dat de daarvoor in de plaats gekomen bezuinigingen op WMO en Jeugdhulp niet realistisch als je naar de huidige feitelijke uitgaven en naar de wachtlijsten kijkt. De gemeente werkt op dit moment gelukkig hard aan het terugdringen van die wachtlijsten. Maar hoe gaat juist dat zich op ditzelfde moment verhouden tot de bezuinigingen op deze taakvelden?

Wij zijn ervan overtuigd dat er met de inzet op preventie zeker te besparen valt op zowel WMO als jeugdhulp. Maar tegelijkertijd bezuinigen op zowel de ondersteuning als op de sociale basis (de voedingsbodem voor preventie) gaat naar onze mening niet werken.

Ook zijn er zeker efficiency- en effectiviteitswinsten in het sociaal domein te behalen. Bijvoorbeeld een beter gebruik van de beschikbare accommodaties en een betere afstemming en samenwerking tussen organisaties. Maar ook door vanuit de welzijnsorganisatie veel meer in te zetten op het begeleiden, ondersteunen en anderszins faciliteren van vrijwilligersorganisaties (bijv. op gebied van financieel beheer, accommodatiebeheer, inkoop etc.) in plaats van het opzetten van eigen nieuwe activiteiten. Een ontwikkeling waar de huidige aanbieder Incluzio gelukkig recentelijk al wat stappen in zette en die verder uitgebouwd zou kunnen worden, onder meer door publiek-private samenwerking.

- **Onze reflectie op het proces 'Samenwerken aan de sociale basis'**

Mede op verzoek van de adviesraad is eind 2024, na de eerste bijeenkomsten met de organisaties, gekozen voor een andere overlegroute met het gesubsidieerde veld van vrijwilligersorganisaties. Het idee om een meer permanent overleg op te zetten over herschikking, samenwerking en afstemming in dat veld vinden wij positief. Ook zijn we zeer te spreken over een andere positionering van de gemeente ten opzichte van deze organisaties, waarbij de nadruk veel meer partnerschap ligt. Tot slot vinden wij het per dorp en/of buurt bekijken van het benodigde pakket aan vrijwilligersaanbod heel nuttig en terecht, net als de gedachte dat bepaalde dorpen of buurten een hogere prioriteit zouden kunnen krijgen gezien hun inwonersamenstelling.

Maar zo'n voortdurende dialoog in gang zetten wordt door het vaststellen van individuele bezuinigingen in dit vroege stadium eigenlijk platgeslagen. Dit frustreert de organisaties in het veld, en daarmee het proces.

We snappen de gedachte. De eerste consultatie van het veld in januari jl. werd immers door de meeste aanwezigen ervaren als een geanimeerde nieuwjaarsbijeenkomst waar in een prettige sfeer weer eens kon worden bijgepraat. Het ontbreken van echte regie op de bijeenkomst en duidelijkheid over wat er op de organisaties afkomt, leidde er na afloop echter wel toe dat velen het gevoel hadden dat het resultaat nauwelijks een bijdrage zou kunnen zijn in de bezuinigingsdiscussie.

Wij als adviesraad stellen het zeer op prijs dat we in de aanloop naar de tweede consultatieronde verschillende keren feedback konden geven op de inrichting van het vervolgproces. We hebben gezien dat een aantal van die suggesties zeker is meegenomen. Maar we hebben ook enkele malen zorgen uitgesproken over het traject als zodanig, en deze blijken na de tweede consultatieronde terecht.

Zo zagen we dat er gehoor is gegeven aan de vraag om duidelijkheid. Maar hierbij is gekozen voor het etaleren van concrete bezuinigingssuggesties per organisatie/initiatief en niet voor een set van diverse invullingen vanuit verschillende invalshoeken (scenario's). Dit frustreerde het proces op twee manieren: De eerste is dat veel vrijwilligersorganisaties deze input hebben opgevat als een concept van het aanstaande bezuinigingsbesluit en niet als een invuloefening om tegen aan te praten.

Het ontbreken van gedegen argumentatie bij de gemaakte keuzes in de toedeling van bezuinigingen heeft daarom her en der voor ergernis en onbegrip gezorgd. Zeker omdat de zinsnede "eenmalige korting 25%" door nogal wat organisaties niet als een structurele korting werd begrepen, maar als een eenmalige, dus voor 2026. Ook door ons kon, met de uitgangspunten van het Koersdocument in de hand, niet steeds gevolgd worden waarom bepaalde organisaties in de categorieën groen, geel of oker werden ingedeeld. De tweede frustratie van het proces zat in het feit dat het per organisatie/initiatief werd opgesomd. De inhoudelijke onderbouwing is daardoor logischerwijs door

de betreffende ambtelijke accounthouders gedaan. Maar dat proces staat haaks op het per dorp/gebied inzichtelijk maken wat er nodig is en wat daarvoor beschikbaar is. Organisaties die zichzelf gekort zien, zitten daardoor heel anders in de wedstrijd dan organisaties die niet of nauwelijks getroffen lijken te worden.

En verder waren we blij dat onze suggesties om ook andere partners uit te nodigen (niet-gesubsidieerde organisaties, sociale ondernemingen als de Oranjerie en ondernemersverenigingen bijvoorbeeld) ter harte werden genomen. Zij waren nu beperkt vertegenwoordigd. Logisch, want het is voor hen nog niet duidelijk wel appèl er op hen wordt gedaan. Het gaat er niet om dat zij de 'subsidiegaten' dichtfinancieren, maar veel meer over hoe ook zij met hun werk bijdragen aan het Rhedens model.

Maar er is ook veel hoop en er liggen kansen. We zagen zeker in een aantal van de (deel-) overleggen al dat het accent op mogelijkheden voor onderlinge samenwerking en afstemming lag. Gezamenlijk gebruik van accommodaties kwam nogal eens aan de orde en biedt zeker perspectief. Hierbij zagen we wel dat bij de buurt- en dorpsaccommodaties nadrukkelijk ook de vrees dat zij, naast de korting die ze zelf op moeten vangen, ook te maken krijgen met huurders die ook door bezuinigingen getroffen worden. Daarnaast werd gepleit voor het op bescheiden wijze toelaten van para-commerciële verhuur voor familie- en buurtfeestjes. Goed voor de buurtcohesie, het onderhouden van het steunsysteem in de informele netwerken en goed voor het karakter van buurt- en dorpshuizen als bewonerstrefpunt. Samenwerking op het terrein van telefonische bereikbaarheid, publiciteit en onderlinge dienstverlening (EHBO bijv.) kwam ook een aantal keren voorbij. Hoopvolle initiatieven voor een vruchtbare samenwerking.

- **Onze analyse van de reflecties**

Er is ontegenzeggelijk sprake geweest van interessante gesprekken over meer mogelijkheden tot samenwerking en afstemming. Maar om deze mogelijkheden echt inhoud te geven is veel meer tijd nodig. Daarnaast hebben wij in de discussie de lange termijn gemist. Los van ravijnjaren of slecht Haags beleid voor gemeenten zullen in de komende jaren allerlei sociale, economische en maatschappelijke ontwikkelingen spelen die zich doorzetten of opkomen. Ontwikkelingen die maken dat er nieuwe en/of groeiende behoeften in de samenleving ontstaan die op hun beurt onafwendbaar om extra middelen zullen vragen. Denk aan de voortschrijdende vergrijzing en de verdergaande tweedeling in onze samenleving op het terrein van digitalisering, financiële en sociale welstand en de geopolitieke ontwikkelingen die we echt lokaal zullen gaan voelen. Juist daarvoor is ook die duurzame samenwerking van belang. En daarvoor kunnen we nú de basis leggen. Maar dit vraagt tijd en inzet van alle betrokkenen. Van gemeentebestuur en ambtelijk apparaat tot inwoners, organisaties en ondernemers: We moeten aan de bak, en we kunnen alleen maar verschil maken als we het anders aanpakken dan we deden. Het vraagt om vertrouwen, in elkaar en in het proces. En tijd is precies wat we in het voorgestelde tijdspad niet hebben. De gemeenteraad moet immers in mei al een besluit nemen over de richting van de bezuinigingen. En hoewel we weten dat de definitieve besluitvorming in het najaar plaatsvindt, weten we ook dat ons dat met alle vakantieperiodes nog steeds erg weinig tijd geeft.

- **Ons advies**

Geef dit proces een kans door het niet bij voorbaat dicht te timmeren met definitieve bezuinigingsvoorstellen. Sla het niet stuk door taakstellingen vast te stellen. Dan gaan organisaties immers eerst bij zichzelf kijken hoe ze het op kunnen lossen en zullen andere partners zich minder

geroepen voelen om mee te denken. Laat niet de indruk ontstaan dat de bijeenkomsten ‘voor het participatievinkje’ werden georganiseerd. Dat zijn ze niet, ze bieden wel degelijk kansen.

Het liefst zouden we zien dat dit ontluikende proces tot bloei kan komen door deze bezuinigingen grotendeels uit te stellen en er tot die tijd een financieel tekort op de jaarbegroting staat. Natuurlijk beseffen we dat zo’n actie ook weer de nodige consequenties voor de gemeente heeft, maar toch…. Er zijn trouwens gemeenten die hier bewust voor lijken te kiezen. Een heel begrijpelijk signaal, want hoever buig je als gemeente mee in de uitwerking van het kabinetsbeleid? En wat gebeurt er als het kabinet valt? Of als de VNG het daadwerkelijk voor elkaar krijgt dat er andere financiële keuzes worden gemaakt in Den Haag? Wat je nu afbreekt bouw je niet snel weer op.

Stel het bezuinigingsmoment over de hele linie 1 tot 2 jaar uit of respecteer dat als organisaties aangeven meer tijd voor bezinning en overleg nodig hebben en er daadwerkelijk perspectief gloort, ze deze bezuiniging pas 1 of 2 jaar later moeten waarmaken.

Wij kunnen vanuit onze rol niet anders dan dit advies geven en te laten zien dat wij een dergelijk besluit zullen steunen. We begrijpen ook dat u als college hierover niet besluit, maar dat de raad dat doet.

- **Handreikingen**

De reden dat we nu dit advies al afgeven is dat er nog een bijeenkomst op de rol staat, op 23 april. We begrijpen dat het uitgangspunt op dat moment nog steeds is dat er bezuinigd moet worden. Maar we willen wel de volgende handreikingen meegeven:

- Geef goed aan wat de strekking is van de voorstellen die zijn gedaan. Dat hier nog over gesproken wordt, en dat ze in samenhang met elkaar worden bekeken.
- Dat die samenhang gaat over wat er in de verschillende gebieden nodig is, en wat organisaties hierin voor elkaar kunnen betekenen.
- Dat je ook als gemeente bereid bent om anders te kijken dan je gewend was. Dat je ruimte wil geven aan initiatieven die misschien wat schuren tegen bestaande wet- en regelgeving, maar die je door middel van pilots kunt uitproberen. Denk hierin vooral aan de publiek-private samenwerking, maar ook aan de taken die je als gemeente zelf uitvoert.
- Neem mee in het verhaal dat er inderdaad nog op verschillende fronten wordt geknokt om deze bezuinigingen af te wenden, maar dat dat niet betekent dat er niets zou moeten veranderen. Want de manier van samenwerken die we nu met elkaar bewerkstelligen, maakt ons sowieso veel weerbaarder voor de toekomst.
- Draag dus uit dat dit proces niet stopt op 23 april, maar dat het dan juist begint. We hebben met enthousiasme kennisgenomen van het kwartiermaken waar aan gedacht wordt. Geef dat vast mee aan de mensen die er op de 23e zijn, en aan de mensen die er niet zijn.

Wij benijden u niet met de moeilijke besluitvorming waar u voor staat, maar stellen het zeer op prijs als u onze adviezen bij het verdere proces en de besluitvorming betrekt.

Namens de Adviesraad Sociaal Domein Rheden/Rozendaal

Angela Vos, voorzitter

Beste Adviesraad Sociaal Domein Rheden/Rozendaal